
12. Duden Deutsches Universalwörterbuch. // 2. Aufl. Mannheim. Wien. – Zurich: Dudenverlag, 1989.

В статье рассматриваются вопросы отражения межкультурной коммуникации в процессе создания образовательной среды в педагогическом вузе, в результате взаимодействия с которой у будущего учителя начальной школы формируется готовность к художественно-педагогической деятельности, основывающаяся на знании современных образовательных технологий, понимании своей индивидуальной сущности, особенностей межкультурной коммуникации.

The article focuses on the problems of teaching staff training, the basis of which makes the principles of humanistic education and upbringing. One of the chief tasks is to create educational environment. The result of the environment must be teacher and pupil's interaction. Professional training must contribute to the teacher's understanding of his individual essence.

УДК 65.01

Чмут Т.К.

ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНИХ СТРАТЕГІЙ МИСЛЕННЯ СУЧАСНОГО УПРАВЛІНЦЯ

У статті обґрунтовується необхідність у зміні підходів до формування ефективних стратегій мислення сучасних управлінців на основі нових наукових даних. Описані шість критеріїв парадигми нового мислення і наведені приклади їх реалізації в різних сферах життєдіяльності суспільства, перш за все, в управлінні. У відповідності із цими критеріями проаналізовані роботи видатних вчених, зокрема, українських економістів, соціологів, психологів, етиків в контексті розв'язання актуальних проблем сучасності. На основі нової парадигми мислення, положень і висновків фрактальної психології, аналізу практики запропоновані підходи до формування ефективних стратегій мислення сучасних управлінців, які можуть забезпечити успіх у розв'язанні складних проблем сьогодення.

Українське суспільство на початку третього тисячоліття знаходиться в перехідному, невизначеному стані. Економічна і соціально-психологічні ситуації в світі і нашій країні ускладнюються. Наростає економічна криза. Соціально-економічні відносини, засновані на ринкових засадах, загострюються. Суб'єкти управлінської діяльності, як і більшість людей, не усвідомлюють, куди ми йдемо. До громадянського суспільства країна наближається дуже повільно. Водночас більш помітним є перехід до ринкового, технологічного та інформаційного суспільства. В результаті льоди, як стверджують відомі вчені світу (О. Доченко, С. Московічі, Е. Фромм тощо), перетворюються на товар, не мислячі і не чуттєві машини, на тотальних споживачів, головна мета яких більше мати та інтенсивніше використовувати. Внутрішня пасивність людей в ринкових умовах – сама характерна і патологічна їх риса. А отже на успішність соціальних і економічних перетворень. Це пов'язано з їх поведінкою і, перш за все, з низьким рівнем мислення, професіоналізму, а, головне, моральності. Зрозуміло, що нині потрібні управлінці нового типу, лідери, які можуть і хочуть дбати про успішне вирішення проблем країни, світу (Всесвіту!), які повинні вирішувати не лише матеріальні, але і духовні задачі. Саме від розв'язання останніх значною мірою залежить самостійність країн, їх суверенітет, самозбереження людської спільноти та і планети в цілому. Необхідними є перегляд ціннісних орієнтацій керівників, стратегій їх мислення, пов'язаних з переходом від детермінованої зовні економічної поведінки до прийняття власних відповідальних рішень в умовах конкурентного та складного інформаційного середовища. Це також передбачає формування нової системи відносин на різних рівнях управління, в організаціях, урахування ментальності працівників, їх інтелектуально-творчого потенціалу, моральної та психологічної культури, прояву в роботі різних форм демократизму тощо. На жаль, як неодноразово зазначалось, таких управлінців-лідерів як у нашій країні, так і в Європі, на даному етапі практично немає (див., наприклад, К.Ж-П. Везіан, Посол Французької республіки - Личности, №1, 2007).

Аналіз сучасних підходів до управління свідчить про спроби вчених і практиків врахувати зазначені особливості соціально-

економічних змін, системний і спеціалізований характер організації та її взаємодію з оточуючим середовищем. Організація, наприклад, фінансова, - це цілісний “організм”, складові якого та навколишнє середовище взаємодіють, впливаючи одне на інше. Всі ринкові суб’єкти (зокрема, управлінці) в ідеалі також виступають як відкриті, соціально орієнтовані системи, а самоуправління на всіх рівнях є таким, що передбачає поліцентричну систему прийняття рішень. Важливим при цьому є міжнародний характер управління, його загальні й специфічні методи, що діють в умовах різних країн [6, 11]. Враховуючи особливості розвитку суспільства і менеджменту, необхідно вивчити і описати особливості мислення сучасних управлінців та розробити підходи до формування його ефективних стратегій.

Аналіз свідчить, що ХХІ тисячоліття вимагає нагальних змін у сприйнятті світу та у стратегіях мислення науковців і практиків, зокрема, економістів, фінансистів, психологів, соціологів, етиків, управлінців тощо. Якщо не відкинути старі підходи в діяльності і пізнанні та не шукати нові, то обов’язково виникнуть помітні труднощі на шляху реалізації потенціалу окремих людей, організацій та прогресу суспільства в цілому. Практика підтверджує, що настав час для об’єднання зусиль управлінців, економістів, фінансистів, психологів та етиків.

Економізація і психологізація життя стають реальністю, в якій вони виступають у тісній взаємодії та зв’язку. Економізація сьогодні неможлива без нового мислення його суб’єктів. Воно ж обумовлює ефективність діяльності управлінців, окремих людей і груп, їх відношення до подій та поведінку, зокрема, економічну. В свою чергу, це призводить до психологізації різних форм і видів людської життєдіяльності. Економізація, в розумінні Б.А. Райзенберга, проявляється в тому, що образ життя, спосіб існування людей стають все більш пов’язаними з економікою праці та споживання, із соціальною економікою. Психологізація - це збільшення впливу психіки, свідомості, мислення людей на їх діяльність, відношення до життєвих подій, процесів, явищ та на економічну поведінку [9].

Слід зауважити, що, окрім економізації і психологізації життя, в контексті прогресивних змін у нашому суспільстві дуже важливо

враховувати необхідність дотримування цінностей і норм гуманістичної етики [10], яку Е. Фромм розглядає як науку про мистецтво жити. На нашу думку, порушення моральних норм і принципів, перш за все управлінцями, гальмує прогрес, заганяє економічний і соціальний розвиток нашого суспільства у глухий кут. Лише у єдності економічного, психологічного та етичного підходів до управління можна виробити ефективні стратегії мислення сучасного управлінця.

Нагадаємо, що під стратегією можна розуміти загальну схему, у відповідності із якою здійснюється управлінська діяльність, розгортається мислення її суб'єкта. Ця схема може бути проста, коли виділяється лише головна складова, так звана лінія - напрям (як стовбур дерева), наприклад, поліцентрована процесуальна стратегія. Також схема може включати розгалуження мислительного процесу (гілки дерева), наприклад, раціональне-іраціональне, індуктивне-дедуктивне, логічне-інтуїтивне тощо.

Розглянемо підходи до становлення, добору ефективних стратегій мислення сучасного управлінця у відповідності з новою його парадигмою та приклади їх можливої реалізації в різних сферах життєдіяльності людей на даному етапі розвитку суспільства.

В контексті нашої теми розглянемо висновки з робіт вчених, що дозволили розробити підходи до ефективних стратегій мислення управлінців, перш за все, його нову парадигму, застосування якої, на нашу думку, на практиці, зокрема в управлінні економікою, буде в цьому тисячолітті вельми перспективним. Мова йтиме, перш за все, про дослідження А. Ейнштейна, В. Гейзенберга, О. Грішнкової, О. Донченко, Д. Чу, Д. Каннемана, Ф. Капра, Е. Фромма, А. Уілсона тощо.

Ще в ХХ столітті розпочалося взаємопроникнення культур Заходу та Сходу. В результаті з'явилася можливість досягнути давно бажаної і дуже важливої для науки та практики рівноваги між раціональним та інтуїтивним, зовнішнім та внутрішнім або, як кажуть у наш час, між технологією та психологією. Свідченням прогресу на цьому шляху є присудження в 2002 р. премії Нобіля у сфері економіки психологу Д. Каннеману за обґрунтування

ефективності використання законів інтуїтивного мислення, ірраціональних підходів у прийнятті економічних рішень.

Отже, є два способи пізнання - раціональний та інтуїтивний. До цього часу на Заході інтуїтивний шлях пізнання найчастіше пов'язували з релігією і вважали менш цінним, ніж науковий. Раціональне пізнання є наслідком взаємодії з реальними предметами та явищами. Їх істотні характеристики виділяються, абстрагуються і описуються як загальні обриси речей, в результаті, створюється лише наближена картина світу. Відомо, що саме таким є пізнання економічної та управлінської дійсності. Конкретна реальність, як зазначається в роботах вчених та практиків, є більш повною, багатого, різноманітнішою і має безліч відхилень від норми. Словами видатного фізика сучасності Вернера Гейзенберга можна сказати, що кожне слово чи поняття, яким би правильним воно не здавалось, може знайти лише обмежене застосування.

Зауважимо, що східні містики прагнуть до безпосереднього переживання реальності в цілому. Воно ж, як свідчить досвід, є повнішим, більш насиченим, ніж раціональне, а також звичайне чуттєве пізнання. Тому цю реальність так важко адекватно описати словами. Практика свідчить, що цей досвід можна одержати лише в певному стані свідомості. Його часто називають медитативним. Водночас, як відомо, в науці визнається інтуїтивне пізнання. В містиці, в свою чергу, використовується раціоналізм, символіка мови. Вони необхідні для аналізу та інтерпретації досвіду переживання, осяяння. Цікаво зауважити, що саме позитивне ставлення до особистого досвіду зробило даосизм основою китайської науки та техніки.

Кілька століть людство дотримувалось світогляду, який нині став гальмом подальшого розвитку суспільства, зокрема, людського розвитку, як зазначає О.А. Грішнова [2]. В його основі - погляд на Всесвіт, зокрема і на наш світ, як на механічну систему, на тіло, як на машину, на життя, як на боротьбу за виживання. До нього відносилась віра в нескінчений матеріальний прогрес у формі економічних і технічних успіхів. Як вважають відомі вчені (фізики - В. Гейзенберг, Д. Чу, Ф. Капра, психологи і соціологи - С. Грофф, К. Уїлбері, О. Донченко, біологи, нейрологи - Ф. Валера, У. Матурано, представники інформатики - І. Пригожий тощо), самі

неприємні події нашого часу є наслідком кризи сприйняття світу, застарілого світогляду.

Нову парадигму мислення, яка з'явилась, перш за все, у квантовій фізиці, умовно називають холистичною, екологічною. Її основою є бачення світу як єдиного цілого, а не як сукупності окремих частин. В цілому всі явища життя взаємопов'язані, а всі індивіди і суспільства включені в циклічний процес Природи.

Нова парадигма мислення, як зазначає Ф. Капра, інструментально проявляється ("працює") не лише у фізиці, але й в усіх інших науках, а також знаходиться у відповідності з більшістю основних ідей духовних традицій [5]. Співставлення сучасних наукових підходів, різних сфер пізнання та філософії Сходу дозволило Ф. Капра описати нову парадигму мислення, яка, на нашу думку, буде сприяти не лише розвитку науки, але й практики, зокрема управлінської та економічної.

В основі цієї парадигми лежить шість критеріїв. Перший із них характеризує співвідношення між частиною та цілим. У класичній парадигмі вважають, що в будь-якій складній системі динаміка цілого може бути описана через властивості його частин. У новій парадигмі ціле первинне. Якщо ми розуміємо динаміку цілого, то із неї можемо вивести властивості всіх її частин і описати їх взаємодію. Практичним прикладом цього може бути Помаранчева революція, коли яскраво проявились Дух і Душа українського народу. Свідома і несвідома поведінка її учасників, стан їх психіки визначалися, перш за все, загальним емоційним піднесенням, соціально-психологічною атмосферою, яка панувала на Майдані. Люди всіх національностей і різного соціального статусу, які знаходилися там, думали про одне і те ж, були доброзичливими, але послідовно відстоювали людську гідність, право бути громадянином демократичної України. Кожний день за покликом душі після роботи більшість киян йшли на Майдан. Люди із всіх регіонів, різного віку, використовуючи першу нагоду, їхали у Київ, щоб приєднатися до тих, хто був там, жив на Хрещатику.

Слід зауважити, що у відповідності із першим критерієм нової парадигми, на нашу думку, в управлінні на етапі трансформації нашого суспільства, його економіки управлінці повинні реалізувати в ефективній стратегії мислення його широту і концентрацію, які

виступають в єдності, не дивлячись на те, що є протилежностями. Скажімо, в управлінні економікою слід міркувати про те, що відбувається в реальному світі в цілому і, водночас, приймати рішення про те, що робити з ідеями, які нині домінують. Цей вихід за межі неефективних стратегій мислення дозволяє побачити нові можливості та зв'язки. З психології відомо, що в такому процесі пізнання пошуку сприяє вміле використання як позитивних, так і негативних результатів [1]. Як зазначав відомий швейцарський психолог Ж. Піаже, прямі і зворотні операції мислення необхідно застосовувати в системі, єдності [7]. Це - ознака ефективної стратегії аналітико-синтетичного мислення.

В цьому контексті привертає також увагу так зване калейдоскопічне мислення управлінців, про яке нині пишуть спеціалісти у сфері менеджменту. Воно дозволяє як у калейдоскопі побачити нові комбінації різнокольорових уламків. Приєднання до зовнішнього світу, який знаходиться за межами старої картинки, передбачає необхідність у тому, щоб її перевернути, змінити. Для цього потрібні глобальні знання, нові ідеї, люди, які можуть це зробити, які мають гнучке, швидке, творче мислення, розвинуту уяву, здатність постійно вчитися, щоб породжувати нові ідеї, які ставлять під сумнів те, що мало місце раніше.

Другий критерій нової парадигми передбачає перехід мислення в термінах структури до мислення в термінах процесів. Раніше вважали, що існують фундаментальні структури, взаємодія між якими забезпечується процесами. У новій парадигмі процес - це первинна категорія. Структура є проявом процесу, який лежить в її основі. Цей критерій впливає із аналізу теорії відносності А. Ейнштейна. Маса - форма енергії, а вона асоціюється з процесом. Спостереження за субатомними частинами - це фіксація процесу, а не фундаментальних структур.

Сьогодні реінженіринг, як новий підхід, забезпечує ефективність виробничої діяльності через управління процесами. Він дозволяє в складних ситуаціях, перш за все на етапі реорганізації підприємств, розробки стратегій їх розвитку власнику бізнес-процесу набирати в команду обдарованих людей, створювати атмосферу відкритості, відсутності бар'єрів у спільній діяльності, можливості врахування та максимального задоволення потреб клієнтів. Власник бізнес-

процесу виступає як лідер у команді рівних йому спеціалістів. Він здійснює стратегічне управління процесом, забезпечує реалізацію місії організації, в якій фігурують клієнт, продукт та послуга, а також їх характеристики.

Зауважимо, що зараз дуже важливою стає стратегія так званого процесуального мислення, коли управлінець не просто аналізує факти та контролює ситуацію, а постійно співвідносить їх з ціллю, з кінцевим результатом, до якого прагне фірма. Використовуючи цю стратегію, суб'єкт ефективно організовує як управлінський, так і виробничий процес.

Третій критерій відноситься до спостерігача, до опису ним процесу пізнання. Раніше вважали, що наукові дані об'єктивні, незалежні від людини та її пізнання. Цікаво, що як дослідники квантової фізики, так і квантової психології зазначали, що неможливо описати природні явища і не говорити при цьому про себе [13]. Деякі вчені обмежують, "обривають" зв'язки виділеного для вивчення об'єкта, який вони описують за допомогою однієї апаратури, а інші - другої.

Так, спостерігаючи за роботою управлінського персоналу видатних топ-менеджерів, деякі вчені, вони ж нерідко викладачі, відділяють виробничі процеси від психологічних характеристик людей, які включені в них, а інші - навпаки. Робочі плани для факультетів менеджменту вищих навчальних закладів на Україні централізовано, як відомо, розробляють економісти. В планах основне місце, за звичай, відводиться економічним дисциплінам. Роль психологічних наук помітно занижена, ледь помітна. На практиці все виглядає по-іншому. В результаті, випускають майбутніх менеджерів без достатньої підготовки до роботи з людьми. В ряді розвинених країн світу на психологічну підготовку управлінців виділяють від 40% до 60% навчального часу, наприклад, у Японії.

Четвертий критерій нової парадигми мислення стосується фундаментальних знань. До цього часу вони розглядалися як фундамент, на якому вибудовується вся сучасна наука. Водночас, ми знаємо, що неодноразово протягом всієї історії людства фундамент знань як би зсувався, руйнувався. Ще А. Ейнштейн у своїй автобіографії, у зв'язку з новими досягненнями квантової

фізики, зазначав, що у нього було таке відчуття наче земля пішла із-під ніг і не видно нічого твердого, основи, на якій можна було би щось побудувати.

Ф. Капра вважає, що в майбутньому фундамент храму науки доцільно замінити сіткою, мережею. В реальності ми бачимо оточуючу нас дійсність як сітку відношень, в якій не існує первинне чи вторинне, тобто не має фундаменту. Є взаємоузгодженість відношень. Цей підхід більше як тридцять років тому ввів в теорію Д. Чу. В результаті наш матеріальний Всесвіт виглядає як динамічна сітка взаємопов'язаних подій. Всі властивості частин виводяться із загальної узгодженості їх взаємних зв'язків і визначають структуру всієї мережі. Спеціалісти в сфері менеджменту зазначають, що в XXI столітті зв'язки компаній із постачальниками і клієнтами будуть подібні не на послідовний ланцюг, а на переплетену сітку (павутину). Це будуть взаємопов'язані багаторівневі взаємовідносини. У відповідності із теорією ігор в структурі галузі буде така практика: рішення кожного із учасників, зайнятих в ній, буде впливати на всіх інших та на їх рішення. Тому є необхідність ввести нову організаційну структуру - так звану креативну сітку, яка буде сприяти інноваціям та безперервному підвищенню ефективності роботи підприємств. Вона нині вже набула характеру міжнародної. Робота учасників креативної сітки вимагає таких стратегій мислення, які істотно відрізняються від тих, що використовуються в роботі традиційної ієрархічної організації. Головною задачею корпорацій буде стимулювання управлінців до інновацій не тільки в своїх організаціях, але й в масштабах всієї креативної сітки, частиною якої вони є. Добрим прикладом може бути діяльність автомобільних корпорацій в глобалізованій світовій галузі.

Складність Всесвіту, описана за допомогою названих критеріїв, дає підстави думати, що академічні знання, набуті майбутніми управлінцями, економістами, фінансистами є неадекватними дійсності. Так, Д. Каннеман, про якого мова йшла вище, показав, що раціональні знання в економічній теорії, які раніше вважалися фундаментальними, є, по суті, наближеними. їх істотно доповнюють ірраціональні. Саме вони нерідко є основою прийняття важливих економічних рішень, їх добору [4].

Таким чином, як вважає Ф. Капра, нам необхідно радикально змінювати методи, підходи, систему цінностей, які застосовуються в науці, технології, практиці. Тому шостий критерій є як би гаслом до переходу людей від філософії домінування і контролю над природою до філософії співробітництва і ненасильства. Раніше вчені і практики були впевнені в тому, що набуті знання роблять людей володарями над природою. В результаті, наша наука і технології нерідко слугували досягненню шкідливої антиекологічної, антигуманної мети.

Показовим нині в Україні є те, що економісти, зокрема О.А. Грішнова, у відповідності із новими стратегіями мислення, підкреслюють, що економіка існує для розвитку людей, а не люди - для розвитку економіки. Розроблена автором концепція людського розвитку - це особлива теоретична система, яка спрямована на практику державного управління. О.А. Грішнова зазначає: “Базовим принципом концепції людського розвитку є ... забезпечення випереджувальних заходів по недопущенню зубожіння, безробіття, втрати здоров'я тощо шляхом стимулювання розвитку людей, підвищення їх ролі у суспільстві, розширення можливостей вибору способу життя, можливостей прийняття рішень стосовно долі, але одночасно й посилення відповідальності за прийняте рішення і його виконання” [2, 88].

Забезпечити людський розвиток на рівні організацій можна за умови не лише економізації, але й психологізації управління, становлення організаційної, корпоративної культури, підвищення рівня культури спілкування, концепція якої розроблена автором статті [12].

В контексті нової парадигми наукового мислення, у відповідності із описаними її критеріями, ефективними стратегіями над реалізацією вельми перспективної ідеї плідно працюють відомі українські дослідники, зокрема О. Донченко - засновник фрактальної психології, назва якої походить від поняття “фрактал” [3].

В 60-70 р.р. ХХ ст. французський математик Б. Мандельбро створив фрактальну геометрію, що дала потужний поштовх і математичну мову, на якій можна говорити про блискавки і хмари,

про тонкі і складні структури з різними конфігураціями і спільним патерном.

У феномені “фрактал“, нарешті, “впіймалося” те, що може бути структурною одиницею живих, нелінійних, відкритих, надскладних, самоорганізаційних систем. Йдеться про структури не просто складні, але такі, складність яких зовсім іншого порядку: хмари - не сфери, гори - не конуси, блискавка розповсюджується не по прямій, берегові лінії - не кола, а дерево - не гладке і не рівне. Водночас в будь-якій унікальній частці кожного з них можна знайти властивості цілого. Фрактали стають зручними моделями для опису процесів, які раніше вважалися неупорядкованими і такими, які принципово не можуть бути описані.

О. Донченко вважає, що відкриття Б. Мандельбро стосується перш за все психіки - надскладної, нелінійної, відкритої, самоорганізованої системи, яка є мережею взаємозв'язків усього з усім, має універсальну природу і приймає участь у регулюванні універсальних процесів на Землі. А тому будь-яку частку, фрагмент універсальної психіки вона назвала “психофрактал”.

Фрактальна психологія слугує поверненню до святих місць світогляду. В ній мирно уживаються дискретне і безперервне, знання і відчуття, раціональне і ірраціональне, локальне і надлокальне, структура і процес, так і ні (і так, і ні) тощо. Фрактальна психологія приймає лівих і правих, капіталізм і соціалізм, матеріалістичний і містичний світогляди, експансивний науковий раціоналізм Заходу і ірраціонально-холономний світогляд Сходу - в якості необхідної, природою даної спеціалізації людських спільнот.

Фрактальна психологія - це психологія непроявленого, це психологія душі людини і суспільства. Тільки душа може навчити людину торкатися всього обережно. Лише вона може стимулювати людину бути справжнім хазяїном своєї землі, не руйнувати її останні можливості, брати стільки, скільки необхідно для виживання, торкатися її злегка і швидко йти далі... Бути спокійним і сильним. Бути спроможним на особливе щастя завжди вчиняти так, начебто це востаннє... Бо саме це робить життя повним, вільним, непередбачуваним і чесним.

З позицій фрактальної психології, світова психіка, як і людська - це здатність творити і відтворювати, структурувати і руйнувати за допомогою втілених (вже структурованих) чи невтілених (неструктурованих) інформаційно-енергетичних епіструктур (гр. ері - над, зверх). Ці епіструктури як елементи світової психіки в перекладі на мову гуманітарної науки є складовими нескінченної рухомої сітки дихотомічних пар та їх співвідношень: світлий-темний, сильний-слабкий, активний-пасивний, інтуїтивний-логічний тощо.

Ця мережа дихотомічних елементів і є тією матерією, з якої складається профіль психіки, чи то індивідуальної, чи то групової або соціальної. Головним чинником, завдяки якому так чи інакше структуруються і втілюються елементи подібної мережі, є феномен відношення, який в українській мові має більш розгалужені відтінки - співвідношення, ставлення, взаємини тощо.

Саме відношення (між елементами певного психічного, між носієм психічного і самим психічним, між різними психічними структурами тощо) виступає у фрактальній психології регулюючим принципом управління і самоуправління, організації і самоорганізації. Можна сказати - регулюючим механізмом долі - як людини, так і групи, народу, тому що психофрактал - це водночас і структура, і процес. Ця частка універсального психічного у своєму функціонуванні поєднує декартівську парадигму (де найголовнішою категорією є певна автономна структура) і холістичну або екологічну (де найголовнішою категорією є процес встановлення зв'язків із навколишнім середовищем).

Психофрактал, за О. Донченко, працює в двох режимах – “Я” та “Ми”. Перший - це режим психологічної самоідентичності. Він вельми ефективний з метою самовиживання суб'єкта. Другий - це режим психоекологічної узгодженості із природою і людьми, вищими духовними силами, Богом. Для майбутнього людства, як зазначає автор, вкрай важливо забезпечити психологічну зрілість індивіда, його готовність до гнучкого та своєчасного переходу із режиму “Я” в “Ми” - режим. Все це стосується і соціуму, у якого є своя, колективна душа. Людині, як і суспільству, для переключення в режим “Ми”, перш за все, необхідно пізнати і прийняти свою власну унікальну долю або місію, вивчити і зрозуміти свою

психологію (обов'язково разом із своєю непривабливою Тінню!). Немає людини або народу без “темників”. Проте тільки щире самовизнання цих “темників” призводить, як правило, до встановлення вірних співвідношень між добром і злом.

З точки зору фрактальної психології набуває нових відтінків і поняття індивідуальності, яке стало у сучасній освіті та управлінні майже самоцінністю. Можна сказати, що індивідуальністю людина стає у тій мірі, в якій її дух (або воля) прагне до пошуку власного місця (місії) у життєдіяльності більш широкої спільноти. Справжня свобода, енергія, істина і успіх приходять разом із знаходженням власного “Я” і його ствердженням в ефективній діяльності “МИ”.

Підтримуючи так звану концепцію процесуального менеджменту, О.А. Донченко вважає, що ефективно мислячому сучасному управлінцю необхідно:

- відмовитися від абсолютизації емпіричних методів;
- визнати науковими не тільки верифіковані знання;
- легалізувати інтуїтивний метод разом із здоровим глуздом дослідника, визнаючи правомірність побудови інтерпретуючих моделей на основі інтуїції;
- прийняти можливість пояснення окремих фактів па основі таких інтерпретуючих моделей (наприклад, факту Майдану);
- розширити межі знання через демонстрацію дуальності, подвійності явищ, а не доводити факт взаємного виключення їх характеристик;
- використати управлінські функції психології як науки;
- розпізнати процеси, що відбуваються в колективній психіці, трансформувати колективне несвідоме у свідомі феномени і врахувати одержані результати при формуванні стратегій мислення управлінців.

Можна думати, що описані підходи до формування ефективних стратегій мислення в контексті її нової парадигми, фрактальної психології та гуманістичної етики знайдуть застосування як на практиці, так і в процесі підготовки і перепідготовки управлінських кадрів. Ці стратегії мислення передбачатимуть виділення основного напрямку (лінії) мислення, а також його розгалужень, скажімо, у вигляді ліній раціонального-ірраціонального, індуктивного-дедуктивного, логічного-інтуїтивного тощо. Реалізація ж стратегій

буде успішною, якщо названі дихотомії будуть використовуватися у єдності. В цілому, сучасний суб'єкт управління може бути успішним за умови зміни світосприйняття, цінностей, установок, мислення, морального ставлення до суспільства і людей, що дасть йому можливість продуктивно діяти в мережі взаємопов'язаних подій. Ті корпоративні інтереси, яких він буде дотримуватися, мають включати не лише бажання всіх учасників креативної мережі, але і інтереси тих людей, для яких вони працюють.

Інакше досягти нової якості суспільного життя, прориву в ефективному управлінні неможливо. Отже, керівництво сучасними працівниками і організаціями вимагає від суб'єкта управління зовсім інших, аніж раніше, якостей, здібностей, інтелектуальної діяльності у відповідності з новою парадигмою мислення та його ефективними стратегіями.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Горобець Т.К.* Оценка вероятности событий в ходе поиска. - Вопросы психологии. – 1975. №3. - 14 с.

2. *Грیشнова О.А.* Людський розвиток: навч. посіб. - К.: КНЕУ, 2006. - 308 с.

3. *Донченко Е.А.* Фрактальная психология (Доглубинные основы индивидуальной и социальной жизни). - К.: Знання, 2005. - 323 с.

4. *Каннеман Д., Тверски А.* Рациональный выбор, ценности и фрейми. - Психологический журнал. - №4. – 2003. - 16 с.

5. *Капра Ф.* Дао физики / Пер. с англ. - К.: София, 2002. - 352 с.

6. *Кредисов А.И.* История учений менеджмента. - К.: ВАРА. - Р, 2000. - 336 с.

7. *Пиаже Ж.* Избранные психологические труды. - М.: Просвещение, 1969. - 452 с.

8. Основи фрактальної психології: Проект психоекологічного оновлення / За ред. О.А.Донченко. - К.: Міленіум, 2006. - 472 с.

9. *Райзенберг Б.А.* Психология в экономике и управлениях. - М.: Московский психолого-социальный институт, 2005. - 552 с.

10. *Фромм З.* Психоанализ и этика. - ООО "Издательство АСТ-ЛТД", 1998. - 568с.

11. Хміль Ф.І. Основи менеджменту: Підручник. - К.: Академвидав, 2005. - 608 с.

12. Чмут Т.К. Культура спілкування: Навч. посібник. 2-е вид. - Хмельницький: ХІРУП, 1999. - 359 с.

13. Уилсон Р.А. Квантовая психология / Пер. с англ. - К.: ЯНУСД, 1998. - 224 с.

В статье обосновывается необходимость изменения подходов к формированию эффективных стратегий мышления современных управленцев на основе новых научных данных. Описано шесть критерий парадигмы нового мышления и наведены примеры их реализации в разных сферах жизнедеятельности общества, в управлении. В соответствии с этими критериями проанализированы работы известных ученых, украинских экономистов, социологов, психологов, этиков в контексте решения актуальных проблем современности. На основе новой парадигмы мышления, выводов фрактальной психологии анализа практики предложено подходы к формированию эффективных стратегий мышления современных управленцев, которые могут обеспечить успех в решении сложных проблем современности.

In the article is proved a necessity in the change of approaches to forming effective strategies of thought of modern managers on the basis of new scientific information. Six criteria of paradigm of new thought are described and the examples of their realization are resulted in the different spheres of vital functions of society, foremost, in a management.

In accordance with these criteria, works of prominent scientists are analysed, in particular, books of Ukrainian economists, sociologists, psychologists, in the context of working out actual problems of contemporaneity.

On the basis of new paradigm of thought, positions and conclusions of fractal psychology, analysis of practice, approaches to forming of effective strategies of thought of modern managers are offered, which can provide success in working out thorny problems of present time.

КЕРІВНИК НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ: ПРОБЛЕМИ ПІДГОТОВКИ

На основі аналізу особливостей діяльності керівників загальноосвітніх навчальних закладів визначено шляхи вдосконалення їх підготовки в системі вищих навчальних закладів.

Ефективна діяльність освітніх організацій в Україні у період здійснення освітніх реформ багато в чому залежить від активності та професіоналізму менеджера освіти, яким є директор загальноосвітнього навчального закладу. У зв'язку з цим на сучасному етапі розвитку вищої школи в Україні особливого значення набуває об'єктивна оцінка та аналіз системи підготовки менеджерів освіти.

Перехід України до ринкової економіки обумовлює нагальну потребу в модернізації підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації керівників загальноосвітніх навчальних закладів, у створенні команди професіоналів-управлінців у галузі загальної середньої освіти.

Ця ситуація також зумовлена появою різноманітних за статусом та завданнями загальноосвітніх навчальних закладів: ліцеїв, гімназій, колегіумів, шкіл-комплексів, шкіл-об'єднань тощо. Така різноманітність організаційних освітніх моделей вимагає від керівника сучасних знань та вмінь з менеджменту організацій, стратегічного, інноваційного, шкільного менеджменту, а також менеджменту діяльності лідера в освіті, менеджменту персоналу, формування організаційної культури школи, управління якістю діяльності школи, здійснення маркетингу в освіті та зв'язків з громадськістю, фінансового менеджменту та психолого-управлінського консультування.

Розглядаючи загальний менеджмент в освіті як науку про ефективне використання людських і матеріальних ресурсів в умовах ринкових відносин, необхідно побудувати таку систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації керівників шкіл, яка ґрунтується на теорії освітнього менеджменту, який є складовою